

Les bases de la ciutadania

Teresa Cobo i Torres

No es pot parlar de la ciutadania i dels seus orígens sense fer una reflexió sobre l'evolució de la conducta humana des dels inicis del procés d'hominització.

Si ens endinsem en el passat de la nostra espècie ens adonarem ràpidament que no èrem, i no som, un organisme caracteritzat per unes qualitats físiques que ens fessin poderosos en el medi ambient on vivíem. És per això que la nostra espècie troba una solució que és comuna a d'altres espècies animals fràgils: **ser gregaris**. És a dir, viure en grup, en societat.

L'individu, així doncs, se sosté en la força del grup per sobreviure, obtenir aliment, defensar-se dels predadors... Aquest comportament gregari va interrelacionar-se amb el nostre important desenvolupament cerebral i va ajudar a l'aparició de la intel·ligència i del llenguatge.

La intel·ligència era important per al desenvolupament de la tecnologia i el llenguatge, per a la cooperació mútua, a més de complir altres funcions també essencials.

Així doncs, viure en grup esdevé una necessitat de l'espècie, però per viure en grup de forma harmònica cal que la convivència estigui regida per tot un seguit de normes i regles que faran que la vida del grup es desenvolupi –podríem anomenar-ho– eficaçment.

L'ésser humà també es caracteritza perquè les seves cries neixen molt immadures i per tant necessiten protecció i entrenament per part dels adults durant molt temps, ja que perquè arribin a ser autònoms hem d'invertir en la cria diversos anys. En el procés d'aprenentatge, les nostres cries també hi aporten el seu granet de sorra: neixen amb una tendència innata cap a la imitació de comportaments.

És en aquest context de procés temporal i amb l'ajut de la capacitat d'aprendre en què es desenvolupa la socialització, el procés de convertir-se en persona i de convertir-se en ciutadà.

En el procés de socialització els humans aprenen regles, normes, costums i valors del grup al qual pertanyen, amb l'objectiu d'integrar-s'hi i d'adaptar-s'hi de forma eficaç. Especialment importants són els costums i els valors del grup de referència, ja que ens asseguren el sentit de pertànyer al grup i gaudir de la seva protecció, acceptació i ajut.

La família, de forma determinant, aporta la primera socialització, que es desenvolupa en els primers anys de vida. Posteriorment el grup social és el que va perfilant allò que esdevindrem.

En aquest procés l'escola participa de forma molt important, ja que col·labora durant anys en el procés de socialització. No cal dir que és vital que hi hagi una coherència entre allò que s'aprèn a l'escola i el model de ciutadà que ensenyen els pares i la família extensa de l'individu.

Per arribar a ser un bon ciutadà cal que els costums i els valors estiguin ben assentats, ja que si no és així, l'individu pot presentar comportaments perjudicials per a ell i per al propi grup.

Els costums i els valors adquirits s'integren de tal manera en el desenvolupament de l'individu que queden interrelacionats a allò que l'herència dels pares aporta, i és molt difícil en ocasions distingir què explica el comportament del subjecte, els factors lligats a l'aprenentatge o els factors hereditaris.

D'entre els comportaments socials apreciats pel grup podem trobar: la cooperació amb el grup, l'altruisme i la participació entre d'altres. L'altruisme probablement va ser un comportament que es va seleccionar d'entre el repertori de conductes de l'espècie. Aquest comportament va tenir una importància fonamental, ja que l'ajut desinteressat entre els membres d'una comunitat ens assegurava rebre aquest ajut en un moment de necessitat.

En una espècie com la nostra, l'evolució de la intel·ligència i del llenguatge ha anat aportant complexitat al procés de convertir-se en bon ciutadà i aquest procés s'ha anat allargant en el temps, ja que les nostres societats actuals estan formades per grups molt nombrosos, en els quals es fa complexa la convivència.

Finalment cal assenyalar que ja que tots els membres del grup social suposen un possible agent de socialització no hem d'oblidar la responsabilitat que això implica per a l'adequada integració de les futures generacions d'humans.

CIUTADANIA

- Avui el terme ciutadania torna a tenir una gran actualitat perquè les societats postindustrials tenen necessitat de generar **identitat entre els membres** de manera que es reconeguin en una societat, que sentin que pertanyen a un grup, estat o pàtria. És a dir, tenen necessitat de **cohesió social**, d'una cohesió que es vol aconseguir no només per la via legislativa, sinó per una adhesió lliure dels ciutadans, per un **verader interès de les persones en les coses públiques**.

** Ciutadà, en alguns contextos vol dir, el far de valors que s'entén en ciutadania d'una comunitat, és a dir, "de un país que sap bé la feia i la realitat".*

COM HEM EVOLUCIONAT

QUÈ ÉS UNA PERSONA ?

Hi ha més d'amagat que a la superfície...

CONVERTIR-SE EN PERSONA - CIUTADÀ

SOCIALIZACIÓ

- Procés mitjançant el qual els individus adults d'una comunitat ensenyen als més joves el conjunt de normes, costums, valors, etc., propis de la seva comunitat-societat per poder conviure harmònicament.

AGENTS DE SOCIALIZACIÓ

COM ENS SOCIALIZEM ?

• APRENENTATGE PER MODELAT:

- Estem programats genèticament com espècie per imitar comportaments.
- En la infància aprenem comportaments per imitació de models.
- Els models són la família, els amics, la societat, els mitjans de comunicació...
- La transmissió del model pot ser verbal o per observació i pràctica dels comportaments.

COM ADQUIRIM ELS COMPORTAMENTS SOCIALS

És un APRENENTATGE VIVENCIAL

- **OBSERVEN EL QUE FEM.**
- **ESCOLTEN EL QUE DIEM.**
- **ELS FEM PRATICAR UN COMPORTAMENT.**

L'IDEAL ÉS...

Coherència mínima entre models

- Els models varien en la capacitat d'influenciar segons les etapes de la vida:
 - Pares i família
 - Mestres
 - Amics
 - Societat...

EL PAPER DE LA FAMÍLIA, L'ESCOLA I LA SOCIETAT EN L'ADOLESCÈNCIA

Segons els nostres adolescents, els agents que més influeixen en la formació dels comportaments són:

LA FAMÍLIA ENSENYA A ...

- És l'agent principal en l'aprenentatge de ser ciutadà.

• Aprenem a:

• **Identificar i fer nostre qualsevol problema.**
• **Operativitzar els coneixements.**
• **Utilitzar la comunicació.**
• **Definir responsabilitats.**
• **Definir conseqüències.**
• **Formar hàbits.**
• **Asseruir.**

• Marca uns límits.

DISCIPLINA

L'ESCOLA ENSENYA A ...

- Completa l'acció educativa de la família.
- Reforça els hàbits culturals, l'autodisciplina i els valors que ajuden a ser un bon ciutadà.

L'adquisició d'hàbits, coneixements i competències a l'aprenentatge dels valors per tal de poder incorporar a la societat com a persones madures, sensibles amb les ciutadanes responsables.

Teresa Cobo i Torres,
llicenciada en psicologia i orientadora de batxillerat
al col·legi Sant Ermengol